

обох університетів займають високий рейтинг саме завдяки високій кваліфікації викладацького складу.

У Принстоні не лише нижчий відсоток професорів на історичному відділенні, а й дещо молодший середній вік професорського складу. Свідченням цього є той факт, що найбільш значна група професорів Берклі захистилась у 60-х рр., у той час як у Принстоні найбільша кількість професорів захистилась у 70-х рр. Незважаючи на відмінності у відсотках, має місце тенденція до вирівнювання вікового складу професорів обох університетів. Про це свідчить практично однакова кількість професорів, які захистили свої дисертації у 70-х і 80-х рр.

В статевій структурі викладацького складу привертає увагу майже однакова кількість жінок-професорів, хоча їх відсоток порівняно незначний. Водночас серед доцентів жінки становлять половину і більше загального складу в обидвох університетах. А те, що жінки захистили свої "докторські" дисертації саме в першій половині - середині 70-х рр., свідчить про вплив руху за громадянські права 60-х - першої половини 70-х рр.

Що стосується місця захисту дисертацій, то найбільше викладачів-істориків Берклі захистили свої дисертації у Гарварді, а найбільше викладачів-істориків Принстона - у Йельському університеті. Привертає увагу те, що на другому за чисельністю місці в обох університетах знаходяться ті, хто захис-

тив дисертації в тих же університетах, в яких вони викладають, тобто відповідно у Берклі і в Принстоні.

Аналіз структури наукових інтересів викладачів-істориків названих американських університетів показує, що: а) майже половини викладачів займаються дослідженням історії європейських країн (історією США займаються менше третини з них); б) переважна більшість (80-90 %) викладачів займається вивченням історії нового часу, тобто історії останнього півтисячоліття (від двох третин до трьох чвертей викладачів досліджують історію саме останніх двох століть); в) близько половини викладачів-істориків обох університетів спеціалізуються в сфері соціальної історії (серед них переважають ті, хто займається соціокультурними і гендерними студіями), друге місце за чисельністю займають відповідно дослідники інтелектуальної історії (в Берклі) та історії науки (в Принстоні), що вказує на існування окремих дослідницьких традицій в названих університетах.

Наше невелике дослідження побудоване виключно на матеріалах з Інтернету (дві основні адреси: <http://ishi.lib.berkeley.edu/history/> і <http://www.princeton.edu/~history/>) і є однією з спроб довести необхідність використання вебсайтів зарубіжних освітніх інституцій для кращої орієнтації наших науковців в тенденціях розвитку вищої освіти і науки у провідних країнах світу.

SUMMARY

The structure of the lecturers staff and scientific interests of the lectures of historic departments of Berkley and Prinston

V. Skoblyk

The author of the article have made an attempt to compare and analyze the main characteristics of faculty structure and research interests of the faculty at the departments of history in two leading American universities - University of California, Berkley and Prinston University.

ПРОБЛЕМА ЗАСЕЛЕННЯ ТА ПОЧАТКОВИЙ ПЕРІОД ІСТОРІЇ РУСИНІВ ЗАКАРПАТТЯ В НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ АНТОНІЯ ГОДИНКИ (1864-1946).

Ткачук О.

Серед вчених кінця ХІХ—початку ХХ ст. слід відмітити особу Антонія Годинки. Він своєю науковою діяльністю поповнив не тільки угорську історіографію, але й скарбницю науки і культури Закарпаття. Як представник офіційної науки він особливо багато уваги приділяв дослідженню історії Закарпаття. Сучасники називали його одним з "наймудріших представників офіційної історіографії..." [1]. Його наукова концепція оцінювалася неоднозначно в радянській історіографії, а праці зберігалися в спецфондах. І тільки в 90-ті роки ХХ ст. вчені звернулися до робіт А. Годинки, як джерел

історії Закарпаття. Насамперед, треба назвати дослідження вченого з м. Ніредьгаза (Угорщина) Іштвана Удварі [2]. Він звернувся до широкогранної наукової спадщини А. Годинки, зокрема, його вклад у вивчення минулого русинів. До аналізу історичної концепції А. Годинки звернувся і вітчизняний дослідник Д. Данилюк [3].

Для більш повної картини простежимо основні віхи його життя та педагогічної роботи.

Народився Антоній Годинка 13 січня 1864 року в селі Ладомир Земплінського комітату (суч. Словаччина) у сім'ї греко-католицького священика [4]. До-

машні навчання, глибока моральність та байдужість до розкоші позначилися на його подальшому житті. За прикладом батька і сам хотів стати священиком, з цієї причини після навчання в Ужгородській гімназії та Мукачівській семінарії у 1882 році їде вчитися до Будапештської Центральної Теологічної Академії [5]. Тут, на кафедрі гуманітарних наук слухає лекції з історії та слов'янської філології. Чим далі, тим глибше зацікавлюється історичними проблемами, у тому числі церковною історією. Так, ще у 1887 році публікує перше своє історичне дослідження про боснійських богомолів [6]. У цьому ж році закінчує навчання в Будапешті. Після цього майже цілий рік пробув у батьків у Сокирниці на Мараморошині. Тут, серед простого народу, він захоплюється живою народною мовою русинів, вивчає літургію греко-католицької церкви, а також майбутніх досліджень молодого вченого.

У 1888 р. А. Годинка повертається до Будапешта. Він починає працювати науковцем Угорського Національного музею і опиняється у дуже сприятливому для проведення пошуків середовищі. На нього звернули увагу авторитетні вчені тих часів і через рік А. Годинка їде вчитися до Відня, в Австрійський історичний інститут. Головними навчальними дисциплінами обирає дипломатію, палеографію і слов'янську філологію [7]. Ставши учнем найбільш відомого в ту пору славіста Ватрослава Ягіча, А. Годинка прилучився до великої масштабної роботи славістів держави. Опрацювавши масу слов'яномовних документів, у 1891 р. захистив докторську дисертацію "Джерела і перший період історії Сербії" [8].

Під час віденського навчання молодий дослідник знайомиться з Лайошем Таллоці — відомим угорським ученим-славістом, директором архіву Австро-Угорського Міністерства фінансів (Közös Állami Levéltár — KÁL). А. Годинка володів надзвичайно широким колом знань, знав добре українську, російську, сербську, німецьку, середньовічну церковно-слов'янську мову, латинь та, безперечно, угорську. Цим і привернув до себе увагу професіоналів.

Отже, Л.Таллоці прилучив до своїх широкомасштабних досліджень угорсько-південнослов'янських зв'язків епохи середньовіччя і А. Годинку. Невдовзі, у 1892 р. він стає науковцем Імператорської Королівської фідеокомісійної бібліотеки у Відні, де працює з перервами до 1906 року. У 1895—1896 рр. перебував у Римі, в науковому відрядженні на стипендію ім. Форстера Угорської Академії наук [9]. Результатом пошуків в архівах Риму та Ватикану стала стаття про Унію 1646 р. Вона опублікована в 1896 р. [10].

Важливим етапом у формуванні А. Годинки як історика був саме період співпраці з Л. Таллоці і В. Ягічем, коли він виявив і опублікував слов'янські літописи — першоджерела угорського заселення

Паннонії, уклав джерелознавчий збірник "Архів хорватських прикордонних фортець". А в 1905 р. за працю "Історія угорсько-слов'янських контактів до 1526 р." отримав звання приват-доцента філософського факультету Будапештського університету. В цей період А. Годинка розпочинає свою викладацьку роботу. Науково-дослідну роботу пов'язує із педагогічною діяльністю. Він досяг високих успіхів і в цій сфері, заслужив повагу колег та студентів.

З 1906 р. А. Годинка розпочинає викладання в Братіславській Академії права [11]. А з 1912 р. читає курс угорської та загальної історії в Братіславському університеті. Він був хорошим педагогом, вмів захоплювати читати лекції, мав добру пам'ять, подавав матеріал у логічному взаємозв'язку [12]. В цей період спостерігаються загострення міжнародних відносин. Переважна більшість європейських країн опиняється у круговерті подій першої світової війни. А. Годинка пильно стежить за політичною ситуацією, але, незважаючи на складність життя, залишається патріотом і наполегливим педагогом та науковцем. Після краху Австро-Угорської держави восени 1918 р. постало питання про дальшу долю Братіславського університету. Цей навчальний заклад носив суто проугорську орієнтацію і продовжувати роботу в умовах Чехословацького державного устрою було абсурдним. А. Годинці було запропоновано роботу в Празькому університеті, але він без роздумів відмовився. Продовжив викладання в Угорщині у перевезеному із Братіслави до м. Пейч університеті. Новостворений університет розпочав роботу в 1923 році. Тут він цікавиться історією міста і округи, публікує численні статті з цього приводу у місцевих виданнях (наприклад, "Dunantiil"). Частина матеріалів з історії м. Пейч, а саме періоду 1686—1701 рр. видав окремою книгою [13]. Тут дослідник приділяє увагу турецькому пануванню в місті, описі політичного становища, економічного ладу тощо. Крім цих матеріалів він нагромадив значну інформацію з минулого цього регіону, частина яких залишилася у чорновому варіанті. Для цього періоду життя вченого характерна менша активність у наукових пошуках, а все більше уваги і сил зосереджує на викладанні і університетській роботі. Він був деканом філософського факультету, а в 1932—1933 рр. навіть ректором університету.

У період братіславської і пейчської роботи можливості систематичних архівних пошуків значно зменшилися. Це пов'язано, перш за все, із зміною державних кордонів та сфер політичних впливів. А. Годинка на базі наявного документального матеріалу пише ряд статей, які друкує на сторінках "Західно-угорських новин", "Греко-католицькому віснику". Він проводив і громадську роботу, був авторитетом серед колег і студентів. А в 1933 р. став дійсним членом Угорської Академії наук.

У 1935 році А. Годинка виходить на пенсію і проживає в Будапешті, але продовжує займатися науковою роботою, береться до систематизації величезного джерельного матеріалу, який так і не був опублікований, і нині зберігається у фондах рукописного відділу Угорської АН.

На початку 40-х рр. свої погляди вчений знову звертає на Закарпаття. У 1941—1943 рр. очолює "Подкарпатське об'єднання наук", бере участь у роботі цього товариства. Помер історик 15 липня 1946 р. у Будапешті.

Русинська тематика займає особливе місце у спадщині А. Годинки. Його праці з цього приводу мають важливе значення для нинішнього покоління істориків. Про найважливіші дослідження вченого є згадки у Загальній бібліографії Підкарпатського наукового товариства [14].

Детально досліджує історію русинів Закарпаття в таких працях: "Історія Мукачівської греко-католицької єпархії" [15], "Як жили давно наши русины" [16] "Місцепроживання, господарство та минуле підкарпатських русинів" [17], "Матеріали до історії Ужгородського замку і домінії та міста Ужгорода" [18], "Подешто о наших метриках" [19], "Книга писаних цирилликов документів угорських русинів" [20], "Бокораши ци фарканови" [21], "Грамотность и ученность наших священников до епископа А. Бачинского" [22], "Епископ Михайль Мануиль Олшавский о релігійном положенню своей диоцезии" [23] тощо. В цих роботах А. Годинка викликав свої погляди до шляхів історичного розвитку Закарпаття. Він торкається проблеми заселення русинами цих територій, вивчає їх господарське життя, соціально-економічні відносини, їх культуру і релігію.

Головна праця вченого — "Історія Мукачівської єпархії", якщо на перший погляд, говорить суто про церковне життя, але насправді відображає культуру, соціально-економічні відносини, політику тощо. Тобто вона є ґрунтовним, комплексним дослідженням історії Закарпаття. В ній найбільш повно викладена історична концепція А. Годинки. Фактичний матеріал базується на джерелах, зібраних дослідником в архівах Відня, Риму, Кошиць, Будапешта. Частина зібраних матеріалів видано у 1911 р. під заголовком "Архів Мукачівської єпархії грецького обряду" [24]. Тут поміщено 527 документів із періоду 1458—1715 рр., більше половини з них опубліковано вперше.

Найперша проблема до якої звертається дослідник це заселення русинами території історичного Закарпаття. Він подає думку, що ці землі до приходу угорців в кінці IX ст. "були пустими, ніким незаселеними" [25]. Він не є прихильником теорії автохтонності русинів, а говорить про їхнє переселення до краю у другій половині XII ст. Однак допускає

можливість приходу із вождем Алмошем незначної кількості русинів. Посилається на дані безіменного автора хроніки короля Бейли III (1172—1195). Анонім у "Gesta Hungarorum" говорить, що до "Алмоша приєдналися багато русинів, нащадки яких і нині живуть в Угорщині" [26]. Спираючись на літопис Нестора і безіменного баварського географа, А. Годинка допускає, що до приходу угорців тут могли бути слов'янські народи, але зазначає: "Із цього ще не слід робити висновок, що вони були русинами..." [27].

Висновок про незаселеність Закарпаття до IX ст. вчений ґрунтує на роботі Константина Порфиргородного, де згадуються лемки і бойки, тобто русинські племена на східних схилах Карпат [28]. А в 1007 році єпископ Бруно в листі до німецького імператора Генріха II повідомляє про подорож в Східній Європі, і говорить "про рутенів... за Карпатами" [29]. Тобто, за письмовими джерелами А. Годинка не знайшов слідів проживання русинів скоріше ніж середина XIII ст. Перше русинське поселення на території комітатів Закарпаття датує 1254 роком. Це поселення в районі сіл Лесна і Чемерне в нижній частині етнографічної межі проживання русинів, починаючи від правого берега ріки Тиси на лінії Вишково-Хуст в бік північно-східної частини краю [30]. Місце границі заселеної угорцями і русинами території з невеликими перервами співпадають з місцем стику горбистої місцевості з рівниною. Це є не випадковим, а має під собою історичний ґрунт. Русинський мовний кордон співпадає з кордонами держави за часів династії Арпадовичів. З хроніки Аноніма відомо, що угорці після заселення оточили свої володіння оборонними спорудами. Дослідник робить висновок: "Якщо ця територія не захищалася оборонними спорудами, то не було необхідності в обороні, тобто була пустою, незаселеною" [31]. Кордони описує вздовж лінії Хуст-Свалява-Сторожниця, і далі в Земплінському і Шаришському комітатах.

В період татарського нашествия ці укріплення були спалені, і тому король Бейла IV будує кріпості, тобто розпочинає заселяти ці землі [32]. Його зять Ростислав Чернігівський отримав замок Фузер (Füzér) в Земплінському комітаті, і тут, у районі сіл Лесна і Чемерне, за джерелами, вперше згадано русинське поселення ("sepulchra ruthenorum") [33]. А. Годинка відмічає, що стосовно земель історичного Закарпаття взагалі неможливо говорити про автохтонність за давнім правом на землю, а тільки про пізніших переселенців, яких угорські документи називали гостями — "hospes" [33]. Звичайно, угорські королі дарували їм привілеї, відповідно, "сподівалися тут на крапу долю, ніж в старій батьківщині..." [35].

Історик звертає увагу і на характер заселення. По-перше, воно проходило не від кордонів у глиб країни, а від лінії укріплень до кордонів. Найдавніші

поселення знаходимо вздовж головних шляхів [36]. По-друге, поселенці-русини приходили не як однорідна, єдина група чи народ, а як кріпаки з різних територій. Це були однакові поселення. Це дослідник обґрунтовує етнографічними ознаками русинів [37]. Отже, вчений обґрунтовує теорію пізнього заселення русинами території Закарпаття. Сам процес поселення розглядає до початку XVII ст. [38]. На запитання — звідки прийшли русини до цього краю, він однозначно відповідає, що із-за Карпат із бойків та лемків, бо серед них збереглися назви — лемки, бойки. Приходили русини не разом, а невеликими групами протягом століть [39].

З якої причини приходили (переселялися) за Закарпаття русини?

Це наступне запитання, на яке відповідає А. Годинка. Якщо русини приходили невеликими групами, то поштвом до цього були не якісь великі події, а самі відносини, що мали тривати з другої половини XIII ст. аж до XVII ст. Якщо переселення були добровільними, то причиною їх могли бути пошуки кращого життя. Серед причин ще визначає постійні чвари і заворушення між князями, боярами, а пізніше польською шляхтою. І це ускладнювало життя бідного селянства [40]. Це історик виводить із руських літописів — Іпатівського списку. Селяни шукали кращого життя, одні пішли у степи і утворили Січ, а інші — в Угорщину, у незаселені Карпатські ліси. "Тут русини жили краще, мали більше свободи і привілеї, ніж в старій батьківщині" — такий висновок А. Годинки [41].

Отже, А. Годинка є прихильником теорії пізнього заселення русинами комітатів Закарпаття. Але, це його помилкове твердження не перешкоджало у визнанні їх етнографічної спорідненості із бойками і лемками за Карпатами.

Розглядаючи проблему заселення, дослідник вивчає їхнє майнове, соціальне і господарське становище в часи середньовіччя. Для такого роду пошуків джерелами послужили урбаріальні реєстри середньовіччя. В них міститься цікава і важлива інформація стосовно господарства русинів. А. Годинка вважав, що русини із самого початку тутешнього проживання були вільні і тільки згодом потрапили у феодалну залежність. Процес закріпачення розглядає із XVI ст., коли "німецькі царі сіли на мадярський трон". Вони почали наполегливо вимагати від угорського сейму збирати десятину із русинів [42]. Дослідник наводить приклади такого роду заходів з 1563, 1566, 1567, 1569, 1572-х роках. Так пише про це: "...про русинів згадується вже в рішеннях сейму 1484 і 1495 років, ... угорські стани рутенів і волохів звільнені від сплати десятини, ... пояснюється це тим, що вони віддають десятину своїм священикам..." [43].

Історик говорить і про відносини короля і сейму.

Ці відносини носили дуже напружений характер. У 1572 р. сейм відмовився прийняти рішення про оподаткування русинів. Король обурився на це: "Дуже дивно..., що угорці, справжні, природні жителі країни мусять сплачувати "dica" і десятину, а русини і волохи — ці пришельці, чужинці... звільнені від цих тягарів..." [44]. Угорські станові збори на це не привернули особливої уваги і свої рішення обґрунтовували законами короля Матяша і Владислава II про звільнення русинів від оподаткування. Дослідник ставить угорські стани в якості захисників селян-русинів. На основі урбаріальних списків XVII ст. він описує стан господарства русинів, зокрема, тваринництва, їхні повинності та обов'язки щодо власника.

Тваринницьке господарство русина було мірилом його багатства. Відомо, що кожен "залежний (jobbagy) мав багато худоби, крім дрібної" [45]. Вони розводили перш за все волів, корів, свиней, овець. А. Годинка називає ряд статистичних даних із 1600, 1625, 1648, 1675, 1682-х рр. по чотирьох комітатів краю, які подають картину життя селян і їх заняття.

Заселення русинами території Закарпаття дослідник пов'язує із кращими господарськими умовами порівняно із становищем на старій батьківщині, тобто в Галичині. Він вказує на співпадання розквіту тваринницького господарства русинів із завершенням етапу переселення, який датує 80-ми роками XVII ст. Після цього часу, поступово, занепадає русинське тваринництво. Вчений говорить: "Між 1685—1699 рр. із джерел бачимо спад господарства, ... після цього русини вже не змогли піднятися з прирви..." [46]. Порівнює дані до і після 1685 р. по Мукачівській, Чинадівській і Маковецькій домініях [47]. У своїх висновках вчений вказує на поступовість закріпачення селян, з року в рік вони позбавлялися початкової свободи і привілеї, і, нарешті, опинилися у цілковитій економічній і особистій залежності.

А. Годинка окремо звертає увагу на проблему оподаткування і відробіткову систему періоду середньовіччя. Основою усіх видів платежів та повинностей була земля селянина, тобто її розміри. "Усякий податок чи відробіток сплачували за земельним наділом (telek). Телек був основою оподаткування в усіх володіннях краю. Величина наділів була різною по домініям" — відмічає дослідник [48]. Отже, види повинностей і податків по домініям були неоднаковими. Спільним була сплата державного податку — цензусу ("census"). Від неї звільнялися тільки священики і головні кенези ("fokenez") [49]. Натуральний податок був різним і міг замінюватися грошима [50]. Вчений докладно перераховує усі види натурального податку, їх загальну грошову вартість по Ужгородській, Мукачівській і Маковецькій домініях [51]. Серед них були відробіток на землях

— орання, сівба, збір врожаю і т.д. Від виконання тих чи інших робіт звільнялися майстри, які виконували конкретні роботи із своєї спеціальності [52].

Дослідженню господарства Ужгородської домонії та міста Ужгорода А. Годинка присвятив окрему працю [53], в якій за урбаріями 1631, 1684, 1685, 1690 і 1691 рр. конкретно описує економіку цього регіону. У 1631 р. до Ужгородської домонії належали 7 маєтків. Перераховує він усі млини, пилярні, рибні води, ставки, виноградники, ліси, корчми тощо. У місті Ужгороді на 1631 р. проживало 824 чоловік, крім замкових слуг і немешів [54]. За урбарієм 1691 р. в місті було 10 вулиць, вчений перераховує їх:

- I — замкова вулиця (в два ряди);
- II — шерстяна вулиця;
- III — ринкова вулиця;
- IV — мостова вулиця;
- V — соляна вулиця;
- VI — циганська вулиця;
- VII — млиняна вулиця;
- VIII — цегольнянська вулиця;
- IX — ватна вулиця;
- X — цвинтарна вулиця." [55].

На десяти вулицях було 266 будинки. Якщо порівняти дані за 60 років з 1631 по 1691 р. кількість будинків зросла на 60 місць [56]. У списках 1690 р. є важлива інформація про характер господарювання населення міста, про кількість худоби. Ось як вчений пише про чисельність худоби у населення: "... 70 жителів мали 11 коней, 86 волів, 65 корів, 45 телят, 337 свиней, 42 поросят і 30 овець..." [57], що і свідчить про сільськогосподарський характер занять

населення Ужгорода.

А. Годинка робить висновок, що жителі міста мало уваги приділяли конярству. Головним заняттям населення визначає виробництво знарядь та предметів споживання і торгівлі ними. Характер міста був не панським, а ремісничим... і сільськогосподарським..." [58]. Таке явище було характерним для періоду середньовіччя як у нашому краї так і в Європі взагалі.

Слід підкреслити вагомий вклад А. Годинки у вивчення соціального ладу та економіки населення історичного Закарпаття у період середньовіччя. Особливу увагу приділяє аналізу урбаріальних списків XVII ст. по Ужанській домонії та місту Унгар (Ужгород). Якщо ряд суджень вченого і є помилковими, зокрема, занесення кріпосницьких відносин із зовні, тобто із інших земель Австрійської імперії, але цінними є використання маси джерел та документів. Насиченість інформацією посилює науковий характер дослідження вченого. Хоч історик не ставить безпосередньо метою своїх досліджень вивчити економіку і господарство, а торкається їх поверхнево по ходу викладу іншорідного матеріалу. Ті роботи, які у своїй назві говорять про господарську проблематику, сам вчений називає короткими замітками. Не приділяє їм глибокого наукового значення. Тим не менше виклад цієї тематики цікавий, аргументований джерельним і статистичним матеріалом. Ця інформація в значній мірі може послужити доповненням до вже відомих матеріалів з історії економіки і господарства міста Ужгорода чи русинів краю, в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Perényi József. Emlékezés Hodinka Antalról. (Спомини про Антона Годинку). // "Századok", Budapest, 1965. - N 6. - p. 1403.
2. Hodinka Antal valogatott kéziratjai. (Вибрані рукописи Антонія Годинки). Szerkesztette Udvari Istvan. - Nyiregyháza, 1992 - 118 p.; Удварі І. Антоній Годинка - дослідник історії русинів (1864-1946). - Ніредьгаза, 1992 - 14 с.
3. Данилюк Д. Розвиток історичної науки на Закарпатті (к. XVIII - сер. XX ст.). Дисер... д-ра іст. наук: Ужгород, 1994. Данилюк Д. Історія Закарпаття в біографіях і портретах. Ужгород, 1997. - С.247-251.
4. Révai Nagy lexikona: az ismertek enciklopédiája. - 10. köt. - Herold-Job. - Bp.: Revai, 1914-p. 164.
5. Удварі Антоній Годинка - дослідник історії русинів. - С. 3.
6. Hodinka R. Egyházunk küzdelme a boszniai bogomil eretnekekkel. (Боротьба нашої церкви проти боснійський богомолів). + Bp.: Stephaneum, 1887 - II.-114 p.
7. Perényi J. Emlékezés Hodinka Antalról. - p. 1403-1405.
8. Hodinka A. A szerb történelem forrásaai és első kora. 1891.
9. Удварі І. Антоній Годинка - дослідник історії русинів. - С. 4.
10. Hodinka A. Jelentés a rutének Uniójáról. (Повідомлення про Унію рутенів). - Bp. - "Akadémiai Értesito". 7 evf. - N 9. - 1896.
11. Szabo Jozsef. Hodinka Antal a pedagógus. (Антон Годинка як педагог). // Hodinka Antal Emlékkoriyv. - p. 9.
12. Ibidem. - p. 10.
13. Hodinka A. A Adalékok Pecs város történetéhez 1686 - 1701. (Додатки до історії міста Пейч). Pecs, 1942. - 31 p.
14. Загальна бібліографія Подкарпаття. Зложив Николай Лелекач і Иван Гарайда. Унгар. 1943 - 148 с.
15. Hodinka A. A munkácsi görögkatolikus püspökség története. - Budapest: MTA, 1909. - VIII + 856 p.
16. Годинка А. Як жили давно ниши русини. // Земледельській каледар на год 1935. - С. 47-49.
17. Hodinka A. A kárpátaljai rutének, lakóhelye, gazdaságuk és multjuk. - Budapest, 1923. - 48 p.
18. Hodinka A. Adalékok az Ungvári vár és tartománya és Ungvár város történetéhez. — Ungvar: Unio ny., 1917. - 101 p.

19. Годинка А. Подешто о наших метриках. // Вибрані рукописи Антонія Годинки. - С. 71-78.
20. Годинка А. Книга писаних цирилликов документов угорских русинов. // Вибрані рукописи Антонія Годинки. - С. 79-81.
21. Годинка А. Бокорапи ци фарканови. // Там же - С. 97-101.
22. Годинка А. Грамотность и ученость наших священников до епископа А. Бачинського. // Земледельський календар на високосный 1936 год. - Ужгород, 1935. - С. 119.
23. Годинка А. Епископ Михайль Мануиль Олшавский о релігійном положенню своей диоцезии. // Литературна Недля. - Ужгород, 1944. — Р. 4., Ч. 10. -С. 117-118.
24. Hodinka A. A munkácsi görögszertartásu püspökség okmánytára. 1. köt. 1458-1715. - Ungvar, 1911.
25. Hodinka A. A munkácsi görögkatolikus püspökség története. - p. 59.
26. Ibidem. - p. 62.
27. Ibidem, -p. 61.
28. Hodinka A. A kárpátaljai rutének, lakóhelye, gazdaságuk és multjuk. - p. 13.
29. Ibidem.
30. Hodinka A. A munkácsi görögkatolikus püspökség története. - p. 64.
31. Ibidem.
32. Hodinka A. A kárpátaljai rutének, lakóhelye, gazdaságuk es multiuk. - p. 147
33. Ibidem.
34. Ibidem. - p. 13.
35. Ibidem. - p. 14.
36. Hodinka A. A munkácsi görögkatolikus püspökség története. - p. 72.
37. Ibidem.
38. Ibidem. - p. 14.
39. Hodinka A. A kárpátaljai rutének, lakóhelye, gazdaságuk és multjuk. - p. 19.
40. Ibidem. - p. 20.
41. Ibidem, - p. 25. .
42. Ibidem. - p. 20.
43. Ibidem.
44. Ibidem. - p. 27.
45. Ibidem.
46. Ibidem. - p. 32.
47. Ibidem. - p. 32-33.
48. Ibidem. - p. 35.
49. Ibidem. - p. 36.
50. Hodinka A. A kárpátaljai rutének, lakóhelye, gazdaságuk és multjuk. - p. 36.
51. Ibidem. - p. 37-39.
52. Ibidem, -p. 39-40.
53. Hodinka A. Adalékok az Ungvári vár es tartománya es Ungvár város tohénétéhez. - Ungvar, 1918. - 101 p.
54. Ibidem. - p. 22.
55. Ibidem. - p. 27.
56. Ibidem. - p. 45.
57. Ibidem. - p. 78.
58. Ibidem. - p. 83.

SUMMARY

Problems of a population and initial phase of a history of rutenian Transcarpathians in a scientific inheritance of Antony Godinka

O. Tkachuk

The author of a paper has presented the short review of basic positions of the Hungarian historian A. Godinka about the time of population de rutenians the territory Transcarpathia, the ways and modes of population and basic tendencies, which acted at this resettlement or population. The important contribution of the scientist to the study of this debatable problem is underlined, though the positions of A. Godinka were not always supported by other historians. At the study, A. Godinka used mass of the documents of phase of IX-XIII centuries, which make clear the picture of development of events and phenomena. A. Godinka adhered to the concept of a late population of territory of historical Transcarpathian by rutenians, which came from Galichina.